

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τίτλος προγράμματος

Συμπληρώνοντας τις ψηφίδες της ιστορίας μιας προσφυγικής οικογένειας μέσα από τα αρχεία των ΓΑΚ

Σχεδιασμός/Υλοποίηση

Γιάννης Γκλαβίνας: Γενικά Αρχεία του Κράτους, Κεντρική Υπηρεσία – Διεύθυνση Αρχειακής Έρευνας, Προβολής, Επικοινωνίας, Συντήρησης και Διατήρησης αρχείων - Τμήμα Προβολής, Επικοινωνίας και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων.

Που απευθύνεται:

Μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ειδικότερα Γ΄ Γυμνασίου, Β΄ και Γ΄ Λυκείου

Τόπος υλοποίησης προγράμματος:

Σχολική τάξη

Χρονική διάρκεια προγράμματος:

2 διδακτικές ώρες

Κόστος προγράμματος

Κανένα κόστος για το σχολείο και τους μαθητές

Χρονική περίοδος υλοποίησης

Οποιαδήποτε χρονική περίοδο μέσα στη σχολική χρονιά εντός του διδακτικού ωραρίου:

- είτε ως μεμονωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα στο μάθημα της Ιστορίας ως ένας εναλλακτικός τρόπος διδασκαλίας και μάθησης καθώς είναι σύμφωνο ως προς τους σκοπούς- στόχους, το περιεχόμενο, τις παιδαγωγικές αρχές και τους μεθοδολογικούς άξονες των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων του

μαθήματος της Ιστορίας και των υπαρχόντων σχολικών εγχειριδίων (Γ' τάξη Γυμνασίου, Β' Λυκείου και Γ' Λυκείου).

- Αντίστοιχα, μπορεί να υλοποιηθεί ως διαθεματική εκπαιδευτική δραστηριότητα- συνεργασία μεταξύ διαφορετικών διδακτικών αντικειμένων με προεξάρχουσα την Ιστορία σε συνδυασμό με την Νεοελληνική Γλώσσα ή την Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή. Στα Αναλυτικά Προγράμματα όλων των διδακτικών αντικειμένων προβλέπεται εξ άλλου η αξιοποίηση τμήματος των διδακτικών ωρών σε κάθε μάθημα για την υλοποίηση καινοτόμων ερευνητικών εργασιών.

Τρόπος υλοποίησης προγράμματος

Από υπάλληλο των ΓΑΚ με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού της τάξης.

Διδακτική προσέγγιση

Ομαδοσυνεργατική, ενεργητική μάθηση με χρήση ιστορικών πηγών, βιωματική μάθηση, ανακαλυπτική - διερευνητική μάθηση.

Περιγραφή προγράμματος

Την πρώτη διδακτική ώρα γίνεται με χρήση οπτικοακουστικών μέσων μια παρουσίαση στους μαθητές σχετικά με τα αρχεία και τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ) και για τον τρόπο που μπορεί κανείς να κάνει μια αρχειακή έρευνα. Με αφορμή μια φωτογραφία στρατιωτών της Μικρασιατικής Εκστρατείας προς τους γονείς τους, παρουσιάζονται στους μαθητές τα βήματα που κάνουμε στον κόσμο των αρχείων για να βρούμε στοιχεία για την ιστορία ενός ατόμου ή μιας οικογένειας, εισάγοντας τους μαθητές στα είδη των αρχειακών πηγών και στον τρόπο που μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες από αυτές. Τη δεύτερη διδακτική ώρα οι μαθητές, αφού χωριστούν σε τρεις ομάδες, καλούνται μέσα από μια ομάδα εγγράφων των αρχειακών συλλογών των Γενικών Αρχείων του Κράτους, τα οποία τους δίνονται σε αντίγραφο ψηφιακά επεξεργασμένα για να είναι ευανάγνωστα και να εξυπηρετούν τους σκοπούς του προγράμματος, να καταγράψουν την ιστορία μιας προσφυγικής οικογένειας συμπληρώνοντας τα σχετικά προκαθορισμένα πεδία στο φύλλο εργασίας που τους έχει δοθεί. Στο τέλος οι μαθητές, λειτουργώντας ως ερευνητές του παρελθόντος και δουλεύοντας ομαδοσυνεργατικά, θα παρουσιάσουν το βιογραφικό

της προσφυγικής οικογένειας της οποίας κλήθηκαν να βρουν στοιχεία μέσα από τα έγγραφα που τους δόθηκαν, ενώ θα συμπληρώσουν και τη διαδρομή της προσφυγικής οικογένειας από τον τόπο καταγωγής της στη Μικρά Ασία έως την οριστική της εγκατάσταση στην Ελλάδα σε χάρτη που περιλαμβάνεται στο υλικό του προγράμματος. Η παρουσίαση του βιογραφικού της προσφυγικής οικογένειας μπορεί να γίνει με τη χρήση αφηγηματικού λόγου σε πρώτο πρόσωπο κατά το παράδειγμα αποσπάσματος προφορικής μαρτυρίας πρόσφυγα που δίνεται στους μαθητές.

Μέσα προγράμματος

- Παρουσίαση (ppt) με αποσπάσματα ποικίλων αρχειακών τεκμηρίων (έγγραφα, οπτικοακουστικά τεκμήρια).
- Αντίγραφα πρωτοτύπων εγγράφων από τις αρχειακές συλλογές των ΓΑΚ ψηφιακά επεξεργασμένα ώστε να είναι ευανάγνωστα και να συγκροτούν την ιστορία μιας προσφυγικής οικογένειας.
- Φύλλο εργασίας με πεδία για την ιστορία της προσφυγικής οικογένειας
- Χάρτης στον οποίο θα συμπληρώνεται η διαδρομή της προσφυγικής οικογένειας.
- Ερωτηματολόγια αξιολόγησης προγράμματος.

Στόχοι προγράμματος

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι του προγράμματος αφορούν:

- Στην καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης μέσα από τη χρήση ιστορικών πηγών.
- Στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και της δημοκρατικής συνείδησης.
- Στην κατανόηση της σημασίας των αρχείων για τη διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής μνήμης ενός λαού και στην καλλιέργεια αρχειακής συνείδησης από τους μαθητές.
- Στην επαφή των μαθητών με τις γραπτές πηγές της Ιστορίας και τη διαφορετική τυπολογία τους.
- Στη γνωριμία των μαθητών με τον τρόπο που γίνεται μια έρευνα σε αρχειακές πηγές και στον τρόπο εξαγωγής πληροφοριών από τα έγγραφα.
- Στην αντίληψη της σημασίας και της διαφορετικής οπτικής που μας δίνει η αφήγηση της Ιστορίας μέσω «μικροϊστοριών».

- Στην κατανόηση της γεωγραφικής κατανομής των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων στη Μικρά Ασία, τον Πόντο και την Ανατολική Θράκη, της τύχης αυτών των πληθυσμών με τη Μικρασιατική Καταστροφή του τρόπου που κατέφυγαν στην Ελλάδα και των ποικίλων διαδικασιών μέχρι την οριστική αποκατάστασή τους στην Ελλάδα.
- Στην αναζήτηση κοινών διαχρονικών χαρακτηριστικών των προσφυγικών – μεταναστευτικών ρευμάτων του παρελθόντος και του σήμερα.

Μαθησιακά αποτελέσματα:

Με την υλοποίηση του προγράμματος στους μαθητές/τριες θεωρείται ότι επιτυγχάνονται τα εξής μαθησιακά αποτελέσματα:

- Η ανάπτυξη της κριτικής και ιστορικής σκέψης μέσω της ενεργητικής και διερευνητικής μάθησης.
- Η επαφή τους με τη μεθοδολογία και τη διερευνητική εργασία του επιστήμονα ιστορικού.
- Η κατανόηση της διαφορετικής οπτικής και συναισθηματικής φόρτισης που προσδίδει σε ένα γεγονός και μια ιστορική περίοδο η αφήγησή του «από τα κάτω».
- Η μετατροπή τους σε μικρούς ερευνητές/τριες του παρελθόντος.
- Η γνωριμία, ανάλυση και αξιολόγηση των διαδικασιών ξεριζωμού και ανταλλαγής των ελληνορθόδοξων πληθυσμών της Μικράς Ασίας, των πολιτικών περίθαλψης των προσφύγων και των διαδικασιών αποκατάστασης και ένταξης των προσφύγων στην Ελλάδα.
- Η εξοικείωση της εργασίας και της έρευνας μέσα από ομάδες και συνεργασία.
- Η ανάπτυξη του αφηγηματικού λόγου με την παρουσίαση της ιστορίας του πρόσφυγα σε πρώτο πρόσωπο.
- Η ανάπτυξη προβληματισμών σχετικά με τα σύγχρονα προσφυγικά – μεταναστευτικά ρεύματα και η αναζήτηση κοινών χαρακτηριστικών με την προσφυγιά του 1922.
- Στο να ωθήσει στην αναζήτηση στοιχείων για τους πρόσφυγες του 1922 στη γεωγραφική περιοχή που βρίσκεται στο σχολείο και στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

Σύνδεση με προγράμματα σπουδών

- Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ακολουθεί τις μεθοδολογικές υποδείξεις των νέων Προγραμμάτων Σπουδών Ιστορίας για το Γυμνάσιο και το Λύκειο.
- Οι στόχοι και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος ταυτίζονται με τη σκοποθεσία των νέων Προγραμμάτων Σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο όπου δίνεται έμφαση στη διδακτική χρήση των ιστορικών πηγών ως διαδικασία ενεργητικής μάθησης και βασικό διδακτικό μέσο, στην απόκτηση δεξιοτήτων για την κατανόηση της ιστορικής γνώσης (παρατήρηση, ανάλυση, σύνθεση, εξαγωγή συμπερασμάτων) και στη βιωματική μάθηση.
- Επίσης, συνάδει με τη διδακτική προσέγγιση, τη στοχοθεσία και τις προτεινόμενες δραστηριότητες των Προγραμμάτων Σπουδών της Ιστορίας στις θεματικές ενότητες «Ο Πόλεμος στη Μικρά Ασία 1919-1922» της Γ΄ Γυμνασίου «Μετακινήσεις Πληθυσμών κατά τους Νεότερους Χρόνους» της Β΄ Λυκείου, της θεματικής ενότητας «Το Ανατολικό Ζήτημα» της Γ΄ Λυκείου και της θεματικής ενότητας «Το ελληνικό ζήτημα και η συγκρότηση του ελληνικού εθνικού κράτους» της Γ΄ Λυκείου (Προσανατολισμού).

Αρχές και αξίες που προάγονται:

- Σεβασμός στην πολιτιστική κληρονομία και στα τεκμήρια της εθνικής – συλλογικής μνήμης που αποτελούν τμήμα της οικουμενικής μνήμης.
- Κατανόηση της αξίας της ειρήνης και της κοινής μοίρας των προσφύγων ανεξαρτήτως φυλετικών και θρησκευτικών ιδιαιοτήτων και ιστορικού πλαισίου των προσφυγικών ροών.
- Προάγει τον σεβασμό και τη δημοκρατική συνύπαρξη με τον «άλλο» μέσα από την κατανόηση της αξίας της ειρήνης και τη συνειδητοποίηση των κοινών χαρακτηριστικών των προσφυγικών ρευμάτων του 1922 και του σήμερα.

Διαφοροποιήσεις ανάλογα με τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού:

Τα τεκμήρια που χορηγούνται στους μαθητές είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας, μπορεί να είναι λιγότερα στον αριθμό ή περισσότερο ψηφιακά επεξεργασμένα ώστε να επιτρέπεται η υλοποίηση του προγράμματος ανάλογα τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού, ενώ μπορεί να σχετίζονται και με τη γεωγραφική περιοχή που βρίσκεται το σχολείο.

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές, σε παιδιά τα οποία δεν έχουν ευχέρεια στον γραπτό λόγο ή έχουν μαθησιακές δυσκολίες, καθώς και σε παιδιά διαφορετικής εθνοτικής και πολιτισμικής προέλευσης ή σε παιδιά με αναπηρία καθώς όλοι οι μαθητές μπορούν να επιτύχουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα μέσα από την ανακαλυπτική διερευνητική μάθηση και να δουλέψουν ομαδοσυνεργατικά εκμεταλλευόμενοι τα δυνατά σημεία και τη συνεισφορά κάθε μέλους της ομάδας.

Τεκμηρίωση της παιδαγωγικής καταλληλότητας του προγράμματος ως προς την ηλικιακή ομάδα που απευθύνεται:

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες της Γ΄ Γυμνασίου, της Β΄ και Γ΄ Λυκείου. Είναι σύμφωνο με τους σκοπούς και στόχους των Αναλυτικών Προγραμμάτων Διδασκαλίας της Ιστορίας σε αυτές τις ηλικίες. Βασίζεται στη διδασκαλία ιστορικών ζητημάτων σχετικά με την περίοδο της Μικρασιατικής Καταστροφής και της αποκατάστασης των προσφύγων του 1922 με βάση τις θεωρίες του εποικοδομητισμού, του Gardner για τις πολλαπλές νοημοσύνες και της καλλιέργειας του κριτικού γραμματισμού.

Αξιολόγηση προγράμματος

Ερωτηματολόγιο προς τους μαθητές

https://docs.google.com/forms/d/1abfRA5NIXvLmp1EXjc5XDee5BnGn13PjGz_Y9VvJ1X8/

Ερωτηματολόγιο προς τους εκπαιδευτικούς

https://docs.google.com/forms/d/13C3vjtFu_B2GHAQLHiZwft_ju3415OaiOSCsrSIh_D8/

Σημειώνεται ότι το σχολικό έτος 2022-2023 το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά σε 13 σχολεία (δημόσια, ιδιωτικά, πρότυπα και πειραματικά Γυμνάσια και Λύκεια) λαμβάνοντας πολύ καλές αξιολογήσεις από μαθητές και εκπαιδευτικούς.